

نامه سردبیر

شیوه‌های نشر مقالات (۲) - مجلات دسترسی آزاد

انه محمد غراوی

دانشیار علوم تشریحی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شاهرود، شاهرود، ایران

Editorial

Publishing methods (2)- open access journals

Anneh Mohammad Gharravi

Associated professor of anatomy

در شماره قبل در مورد شیوه نشر سنتی مجلات مطالبی نگاشته شد و به مزایا و معایب آن به اختصار اشاره شد.

در این شماره، شیوه نشر دسترسی آزاد (Open access) توصیف می‌گردد.

Open access به دسترسی آزاد و دیجیتال منابع علمی گفته می‌شود و در اغلب موارد موانع کپی رایت و محدودکننده که در شیوه نشر سنتی برای کاربران و نویسندگان دیده می‌شود، رفع شده است. مزایای متعددی برای این شیوه مقالات می‌توان عنوان کرد:

۱. دسترسی آسان: اکثر مجلات هزینه‌های دسترسی به مقالات را به خواننده را تحمیل نمی‌کنند؛ بنابراین موانع هزینه‌ای دسترسی به مجلات به شکل قابل ملاحظه‌ای کاهش یافته و یا کاملاً حذف می‌شود. در اغلب موارد نویسندگان هزینه دسترسی خوانندگان این مجلات را متقبل می‌شوند و دسترسی مجلات به شدت افزایش می‌یابد، زیرا خوانندگان می‌توانند بدون در نظر گرفتن وضعیت اقتصادی یا موقعیت جغرافیایی آن را دریافت کنند.

۲. فوریت: نتایج تحقیقات علمی چاپ شده می‌تواند بلافاصله در دسترس همه افراد جامعه‌ای که به اینترنت دسترسی دارند فارغ از بعد جغرافیایی و مکانی قرار گیرد.

۳. محرک تحقیقات: انتشار سریع نتایج، نه تنها تحقیقات مشابه را ترغیب می‌کند، بلکه باعث می‌شود که محققان به سمت تحقیقات جدیدی که به‌عنوان یک نتیجه، گزارش شده بود سوق پیدا کنند؛ علاوه بر این تحقیقات بین رشته‌ای بیشتر صورت می‌گیرد.

۴. تأثیر و استناد مقالات در سایر تحقیقات: مقالات چاپ شده به شکل Open access در کوتاه مدت نسبت به نشر سنتی تأثیر بسیار بیشتری در مجلات دیگر نشان می‌دهند و باعث استناد بیشتر مقالات می‌گردد.

انواع شیوه دسترسی آزاد

Gold open access: در این شیوه، نویسندگان مقالات خود را در مجلات دسترسی آزاد چاپ کرده و این مقالات به شکل رایگان در اختیار همه قرار می‌گیرد. BioMed Central مثالی مناسب برای این دسترسی است.

Green Open access: در این شیوه، نویسندگان مقالات خود را در هر دو مجلات دسترسی آزاد و سنتی چاپ کرده برای خود یا موسسه خود آرشیوی مانند repository و وب سایت ایجاد می‌کنند. به این طریق مقالات در دسترس دیگران قرار می‌گیرد.

معایب:

۱. از آنجائی که بجای خوانندگان مقالات از نویسندگان هزینه چاپ مقالات دریافت می‌گردد، این عامل بازدارنده چاپ مقالات از طرف نویسندگان خواهد بود؛ زیرا علاوه بر هزینه انجام تحقیق، متحمل هزینه چاپ مقاله می‌شوند.

۲. در حالی که برای ناشران معتبر مشکل نیست، استدلال می‌شود که مدل‌های دسترسی آزاد، مجلات را برای انتشار مقالات بیشتر، تقویت می‌کنند. نشریات باید هزینه‌های خود را پوشش دهند و وقتی که بخش بزرگی از درآمد آنها از دریافت هزینه انتشار به دست می‌آید، ممکن است تشویق شوند که مقالات بیشتری را منتشر کنند که تأثیر منفی بر کیفیت کلی مجله دارد.

۳. ظهور مجلات غارتگر (Predatory): بسیاری از مجلات نامعتبر بدون هیچ‌گونه فرایند داوری و یا داوری ناقص به شکل دسترسی آزاد، فقط برای کسب درآمد و نه نشر مقالات علمی، پدید آمدند.

References

1. <https://doaj.org/available> 2019-03-17